

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið
Skuggasundi 1
B.t. Steinars Kaldal

101 REYKJAVÍK
steinar.kaldal@uar.is

Reykjavík, 29.10.2019
Tilvísun vor: M-2018-294/00.11

Efni: Verkefni nefndar um stofnun þjóðgarðs á miðhálandinu – S-253/2019

Vísað er til máls nr. S-253/2019 í Samráðsgátt stjórnvalda þar sem óskað er eftir umsögnum um „textadrög þverpólitískrar nefndar sem vinnur að stofnun þjóðgarðs á miðhálandi Íslands: Áherslur nefndar í lagafrumvarp um hálendisþjóðgarð og umfjöllun nefndar um fjármögnun hálendisþjóðgarðs“. Fyrirtækið þakkar góðar upplýsingar um starf nefndarinnar og gögn sem hafa verið birtar á vefsvæði hennar sem og opna fundi sem hún hefur haldið til að kynna verkefnið og störf sín.

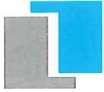
Í umsögnum Landsvirkjunar til nefndarinnar varðandi mál S-237/2018, S-111/2019 og S-135/2019 hefur fyrirtækið bent á að nýting orkulinda á hálendinu hefur gríðarlega þjóðhagslega þýðingu enda er sú endurnýjanlega orka sem þar er framleidd undirstaða atvinnulífs og nútíma lífsgæða þjóðarinnar.

Orkuöryggi framtíðar

Í textadrögunum kemur fram að gert sé ráð fyrir að þjóðgarðurinn myndi ná til um 32% af flatarmáli Íslands. Friðunin myndi hafa verulega þjóðhagslega þýðingu og mikil áhrif til langrar framtíðar. Á svæðinu eru miklar auðlindir ekki síst orkulindir. Þannig benti orkumálastjóri á fundi Samtaka iðnaðarins í þessum mánuði á að á svæðinu sem lagt er til að miðhálendisþjóðgarður nái yfir hafi verið skilgreindir virkjunarkostir þar sem hægt væri að vinna yfir 15 TWst af raforku á ári. Til samanburðar var raforkuvinnsla á sl. ári tæplega 20 TWst. Orkumálastjóri benti einnig á að á svæðinu væru mikil tækifæri bæði til að auka raforkuöryggi og tók sem dæmi virkjunarkost utan gosbeltisins. Mikilvægt er að þegar gerð er tillaga um nýtingu landssvæðisins sé horft til þessa og að þau sem taki endanlega ákvörðun hafi upplýsingar um þjóðhagsleg og samfélagsleg áhrif.

Tryggja þarf núverandi rekstur og framþróun núverandi orkukerfis

Landsvirkjun fer með mikla hagsmuni á miðhálandinu. Þar eru vatnsmiðlanir fyrir níu aflstöðvar Landsvirkjunar sem anna um tveimur þriðju af orkuþörf landsmanna. Auk vatnsmiðlananna eru fimm aflstöðvar innan svæðisins sem nefndin leggur til að miðhálendisþjóðgarður nái yfir. Þar eru einnig flutningsmannvirki í eigu Landsnets. Þessi mannvirki eru mjög þýðingarmikil fyrir raforkukerfi landsins og orkuöryggi landsmanna. Bent er á að mörg þeirra eru innan skipulagðra svæða. Hluti mannvirkja eru skráð hjá Þjóðskrá Íslands og af þeim eru greidd fasteignagjöld til viðkomandi sveitarfélaga. Þá er nýfallinn dómur um að vatnsréttindi skuli skráð og metin til fasteignagjalds. Enn fremur liggja fyrir leyfi forsætisráðuneytisins vegna nýtingar á þjóðlendum.

Landsvirkjun vill ítreka það sem fram hefur komið í fyrri umsögnum til nefndarinnar að komi til stofnunar miðhálandisþjóðgarðs er nauðsynlegt að skipulag svæðisins, skipting þess í verndarflokka, stjórnunar- og verndaráætlun sem og aðkomuleiðir og vegir innan svæðisins tryggi skilvirka nýtingu orkulinda á svæðinu áfram. Brýnt er að miðhálandisþjóðgarður hamli því ekki áframhaldandi rekstri orkumannvirkja, að hægt verði að sinna viðhald þeirra og endurbótum og síðast en ekki síst verði unnt að stuðla að framþróun með því auka afl og hagkvæmni virkjana í rekstri að því gefnu að leyfi fáiist fyrir þeim framkvæmdum. Hér er átt við að auka afl virkjana með því að stækka þær, eins og er mögulegt með allar efstu virkjanir á Þjórsársvæði, eða fara í nýjar framkvæmdir innan núverandi virkjunarsvæða sem miða að því að auka nýtingu, skilvirkni og öryggi núverandi kerfis. Slíkar framkvæmdir eru ekki einungis fjárhagslega hagkvæmar heldur hafa í för með sér lágmarks áhrif á umhverfi og náttúru þar sem uppistöðulón o.fl. eru þar þegar til staðar. Nýleg dæmi um slíkar framkvæmdir eru Búðarhálsvirkjun, stækkun Búrfellsvirkjunar, tvær vindmyllur ofan Búrfells og breytingar á Hágöngustíflu. Fjölmörg önnur tækifæri eru til staðar sbr. virkjanir í Blönduveitu, Skrokkölduvirkjun, vindlundir við Búrfellsvirkjun og Blönduvirkjun sem hafa verið til umfjöllunar í rammaáætlun og/eða mati á umhverfisáhrifum lokið, auk annarra möguleika sem ekki hafa verið til umfjöllunar innan stjórnýslunnar. Hvergi annars staðar í núverandi virkjunarkerfi en á orkuvinnslusvæðum á miðhálandinu eru slíkir möguleikar til stækkana í virkjunum til að mæta þörf um sveigjanleika sem mun vaxa með rafvæðingu samgangna og tilkomu vindorkugarða.

Í textadrögunum er bent á að áherslur nefndarinnar taka mið af umsögnum sem áður hafa verið sendar til nefndarinnar. Í fyrri umsögnum Landsvirkjunar og fleiri aðila hefur komið fram sú tillaga að núverandi virkjunarsvæði verði utan þjóðgarðs. Landsvirkjun telur ennþá að það væri besta lausnin og myndi marka skýrari skil á milli verndunar svæða og nýtingar þeirra.

Athugasemdir við textadrög miðhálandisnefndar

Í textadrögunum er áherslum nefndarinnar varðandi orkunýtingu er lýst í fjórum punktum:

1. *Að heimilt verði að starfrækja innan Miðhálandisþjóðgarðs þær virkjanir sem eru í rekstri við stofnun hans.*
2. *Að hægt verði að viðhalda og þróa núverandi orkuvinnslusvæði innan þjóðgarðs.*
3. *Að málefni orkunýtingar í þjóðgarðinum kallist á við áætlanir Alþingis um orkunýtingu og orkudreifingu og tekið verði tillit til þeirra í frumvarpinu.*
4. *Að orkuöflun vegna þjónustu og reksturs þjóðgarðsins verði leyfð.*

Landsvirkjun skilur orðalag áhersluatriða 2 og 3 með þeim hætti að innan skilgreindra orkuvinnslusvæða verði heimilt að stækka virkjanir sem nú eru reknar á svæðinu og byggja nýjar virkjanir að því gefnu að leyfi fáiist fyrir þeim framkvæmdum. Í þeim tilvikum sem umræddar framkvæmdir eru rammaáætlunarskyldar sé heimilt að taka þær til umfjöllunar þar. Áhersla er lögð á að þetta komi skýrar fram í skýrslu nefndarinnar og í texta væntanlegs lagafrumvarps því samkvæmt lögum um rammaáætlun tekur hún ekki til landsvæða í A-hluta náttúruvernd, sbr. lög um náttúruvernd, nema tekið sé fram í friðlýsingarskilmálum að virkjunarframkvæmdir séu heimilar á viðkomandi svæði.

Að auki skilur Landsvirkjun orðalag áhersluatriðis 3 með þeim hætti að fullt tillit verði tekið til orkustefnu til langs tíma sem nú er unnið að, kerfisáætlunar Landsnets, byggðastefnu og atvinnustefnu stjórnvalda. Fyrirtækið telur jafnframt að í ljósi þeirra miklu þjóðhagslegu hagsmuna sem um er að ræða væri æskilegt að verkefnisstjórn rammaáætlunar verði heimilt að fjalla um virkjunarkosti á miðhálandinu utan orkuvinnslusvæða ef hún svo kys.

Landsvirkjun hefur í fyrri umsögnum um mál sem nefndin hefur sett í samráðsgáttina bent á fjölmörg önnur atriði sem fyrirtækið telur að þurfi að horfa til við undirbúning stofnunar

miðhálandisþjóðgarðs. Meðal annars er bent á mikilvægi þess byggja á umfangsmiklum gögnum og upplýsingum um verndargildi og grunnástand náttúru- og menningarminja á svæðinu, afmarka og setja skýr og mælanlega markmið um verndun einstakra svæða og menningarminja, flokka svæði með tilliti til verndar og vinna vandaða stjórnsýslu- og verndaráætlun sem m.a. taki til vöktunar og hvernig bregðast skuli við ef með þarf. Jafnframt hefur fyrirtækið vakið athygli á upplýsingum og rannsóknargögnum sem það hefur safnað á svæðinu og lýst vilja til að sú þekking nýtist við starf nefndarinnar.

Að lokum, Landsvirkjun fer með stóra hagsmuni á svæðinu og nauðsynlegt er að gott samráð sé við fyrirtækið við undirbúning að stofnun þjóðgarðs. Samþykki Alþingi að stofna þjóðgarð þarf að tryggja gott samstarf milli þjóðgarðsins og fyrirtækisins. Mikilvægt er að það komi fram í tillögum og skýrslu nefndarinnar.

Virðingarfyllst

Hörður Arnarson
Forstjóri

Fylgiskjöl:

1. Umsögn Landsvirkjunar dag. 20. 12. 2018 um textadrög nefndarinnar varðandi greiningu tækifæra með stofnun þjóðgarðs á byggðapróun og atvinnulíf og tillögur að helstu áherslum í atvinnustefnu.
2. Umsögn Landsvirkjunar dags. 29. 4. 2019 um textadrög nefndarinnar varðandi tillögur að helstu áherslur í stjórnunar- og verndaráætlun.
3. Umsögn Landsvirkjunar dags. 28. 6. 2019 um textadrög nefndarinnar varðandi skilgreiningu marka þjóðgarðs, áherslur varðandi skiptingu landsvæða í verndarflokka og umfjöllun um aðkomuleiðir og þjónustumiðstöðvar.